

Stela Spînu

TERMINOLOGIA VASELOR DE CONSERVAT VINUL

Studiul de față este destinat cercetării terminologiei vaselor de conservat vinul. Descrierea se întemeiază, în principal, pe materialul factual extras din *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Basarabia, nordul Bucovinei, Transnistria (ALRR. Bas.)*, dar și din alte surse (atlase, glosare, dicționare, texte dialectale). La analiza microsistemului terminologic am ținut cont de criteriul răspândirii geografice a lexemelor, de vechimea acestora și de aspectele semantico-onomasiologic și etimologic.

Termeni referitori la *cada* (pentru strugurii striviți)

Pentru desemnarea vasului mare din doage de lemn, cu cercuri de fier, înalt până la doi metri, întrebuițat pentru poama zdrobită, dar și pentru prepararea vinului au fost înregistrați termenii: *cadă, cean, putină, butoi, poloboc, antal, ton, vană, bazin* etc. (ALRR. Bas., h. 260; ALRM sn., vol. I, h. 132, ALRM II, vol. I, h. 317; TD. Oltenia).

Cadă (< v. sl. *cadī*) este cea mai veche unitate lexicală din acest șir de termeni (*Au făcut în două cade chiselite, iară în a treia cadă mursală de miare...*[1; p. 168]), păstrată și în dialectul aromân (DER, p. 132). Alături de *bute*, acesta formează arii întinse în Moldova, Banat și Transilvania; în Muntenia notăm glosele *putină*:

toacă p^ooama/ sí ímpli cáda (TD, III (I), p. 41, pct. 37); *prigătéști butoáli/ căđli și-nșép^l a culézi p^ooama* (TD, III (I), p. 63, pct. 43); *ș-o_o puném în căz* (TD, III (I), p. 93).

În graiurile modovenești, *cadă* este concurat de *cean*, termen tehnic, preluat din limba rusă (< *чан* „cadă”), înregistrat, în special, în graiurile periferice și izolate, extinzându-se și asupra zonei graiurilor centrale (*can* – pct. 22, 26, 69, 75, 80, 83, 99, 101, 106, 112, 117, 119-122, 127, 131-133, 137, 142, 146, 148, 150, 152, 154, 157, 158, 160, 162-164, 166-169, 173, 175, 177, 179, 184, 189, 194, 197, 200, 202, 204, 205, 213, 218, 224, 226-228, 233-235, 236).

Putină (var. fon.: *pútini* – pct. 19, 22, 34, 48, 98, 225, 229) este un cuvânt vechi în română. Drept argument ne poate servi conservarea acestuia în dialectele aromân (*butin*), meglenoromân (*butin, putină*) [DER, p. 649], dar și înregistrarea glosei în documentele vechi slavo-române, datate cu 1374-1600 [3, p. 197]. Termenul vizat este moștenit din lat. *putina* „sticlă împletită cu lozie” și formează, în prezent, câteva arii semantice înrudite în graiurile moldovenești: 1. „vas făcut din doage, în care se strânge laptele de oaie pentru brânză”; 2. „vas făcut din doage, în care se mulg oile”; 3. „căldare”. Prin extindere de sens, *putină* desemnează realia *vas din doage, la gură mai strâmt decât la fund (pentru strugurii striviți)* (DD, IV, p. 32).

Din românescul *putină* provin sb. *putunja*, ceh. *putina*, rut. *putyno*, *putna*, pol. *putnia*, *putzra*, mag. *putina*, *putton* (DER, p. 649).

În graiurile oltenești, termenul *putină* desemnează și „vasul în care se culeg strugurii” (NALR. Olt., IV, h. 680).

În s. Slatina, reg. Transcarpatică, vasul întrebuințat pentru poama zdrobită și prepararea vinului este numit *butóĵ*, *bútĵe*. În reg. Cernăuți (pct. 6, 8, 14), pentru aceeași realie, a fost semnalat termenul *poloboc* (< bg. *polobok*, cf. rus. *polubočka* „jumătate de poloboc”).

În Oltenia, Dobrogea, semnalăm o specializare a termenilor *butoi* și *putină*. Astfel vinul este pus în *butoi*, iar tescovina – în *putină*.

avem o robicuare ... de zdrobi strúguri...îĵ băgă la țeasc... scóátem vínu/ îĵ băgăm la butóáĵe/ ĵar tescovína ... la pútínă (TD. Oltenia, p. 86); *...dáci n-are vin îĵ calc îĵ butóĵ* (TD. Dobr., p. 193).

Termeni pentru *butoi*

Pentru denumirea vasului cu două funduri și cu o capacitate de vreo 200-300 litri, în care se păstrează vinul, am notat termenii *poloboc*, *butoi*, *barel*, *ton*, *bocică* ș. a. (ALRR. Bas., h. 259; NALR. Munt. și Dobr., III, h. 374; ALRR. Maramureș, II, h. 487; NALR. Olt., III, h. 489, TD. Oltenia).

Poloboc (< bg. *polobok*; cf. ucr. *polubočok*, rus. *polubočka* – DLRM, p. 639) este un cuvânt vechi, de uz general, specific graiurilor moldovenești. Drept argument al vechimii termenului ne servește atestarea acestuia în opera lui Ion Neculce (*Deci împăratul au poruncit la moldoveni să le care apă cu ploște, cu fedeleșe, cu poloboace, cu ce ar pute...* [6, p. 225]) și în vechiul studiu al lui Frederic Damé *Încercare de terminologie poporană*, datat cu anul 1898.

Prezintă interes evoluția semantică a cuvântului. Inițial *poloboc* denumea vasul folosit pentru păstrarea lichidelor, a murăturilor etc., apoi, prin extensiune semantică, și vasul în care se păstra vinul. În prezent, acest termen are o circulație largă în graiurile moldovenești (aria ALRR. Bas. – pct. 7, 10, 12, 15, 18, 23, 30, 71, 75, 78, 79, 84-86, 90, 91, 93-96, 100, 111, 117, 118, 121, 123, 125, 126, 128, 129, 138-140, 147, 151, 153, 155, 156, 160, 163, 173, 175, 178, 183, 184, 186-189, 199, 206, 214, 216, 220, 222-224, 227, 228, 236), extinzându-se în Muntenia (*boloboc* – DER, p. 619) și Dobrogea (*polobóc*). Pentru același vas, dar de o dimensiune mai mică, am notat forma diminutivală *poloboșel* (< *poloboc* + suf. diminutival -el).

dac-l-aĵ pitroșít/ ál puĵ într-un polobóc curát (TD, I (II), p. 37); *polobócu curát treb_sî șíĵi upărít...* (TD, I (II), p. 37); *...sî fac polobócu bun* (TD, I (I), p. 238, pct. 153); *am pus-^o într-un polobóc curát* (TD III (I), p. 92, pct. 70).

Termenul *butoi* (derivat de la *bute* + suf. -oi) este dominant în Muntenia, Dobrogea, Oltenia și în estul Maramureșului. În aria ALRR. Bas. este notat, în principal, în zona de nord-vest și în cea de sud-vest. Termenul vizat reprezintă un cuvânt vechi în română, datat cu anul 1596 [3, p. 29]. În graiurile moldovenești *butoi* pare a fi mai recent decât *poloboc*, drept argument servindu-ne și afirmațiile informatorilor: „spun úni, nu dimúlt úo ĵișít ásta vórbî *butoi*; *polobóc* spuneau mai înainte”.

vînu-l pînem la butóji (TD, Oltenia); *o culéž/ strînș/ în carđînș/ o duș acási/ o fărîn într-un butóji* (TD, I (II), p. 36); *turnám žînu-n but^Uoáji* (TD, III (I), p. 41, pct. 37).

În graiurile teritoriale, termenul *butoi* este înregistrat și în expresia frazeologică *vorbește ca din butoi* „vorbește cu glas înfundat, lipsit de sonoritate”.

Deși aria cea mai întinsă în graiurile moldovenești din stînga Prutului aparține termenului *poloboc*, în unele localități din aria cercetată (pct. 8, 26, 105, 129, 144, 161, 162, 169, 174, 176, 179, 217, 219, 221) este înregistrată coexistența lexemelor *butoi* și *poloboc*, ceea ce servește ca argument că unul din termeni (*butoi*) ar fi mai recent, iar altul (*poloboc*) – mai vechi.

Termenul *bute* circulă în Oltenia, Banat, Crișana, Transilvania, Maramureș (ALR, II, sn, h. 245; NALR. Olt., h. 489). În Transilvania *bute*, pe alocuri, este concurat e *butoi*, fiind subliniat faptul că „butea e mai mare”. Cuvântul analizat a fost înregistrat în documentele vechi slavo-române din 1550 [3, p. 29] pentru realia *butoi mare de 100-150 de vedre*. Cităm și din opera lui Ion Neculce *O bute de vin am neguțat și n-am bani să o plătescu...* [6, p. 71].

Cercetătorul H. Mihăescu, referindu-se la etimologia cuvântului *bute*, afirmă că acesta nu a luat naștere în chip nemijlocit din βουττις, ci s-a dezvoltat din latinul *buttis*, care a lăsat în urmă numeroase forme romanice cu înțelesul de „vas, bute, puțină” [5, p. 54]. În albaneză s-a păstrat în formele *but, bute* „putină, poloboc”. Deoarece în Grecia veche poloboacele și putinele de lemn erau necunoscute, se presupune că atât cuvântul latinesc, cât și cel grecesc au venit de undeva din Alpi, din domeniul lingvistic galo-iliric. Latinescul *buttis*, susține T. Teaha, are descendenți, cu același sens, în toate celelalte limbi romanice: it. *botte*, sard. *botto*, v. fr. *bout*, prov. *buto*, cat., sp., pg. *bote* [8, p. 170].

Drept argument al vechimii cuvântului *bute* ne poate servi fixarea acestuia în dialectele aromân (*bute*) și meglenoromân (*buti*).

Baler (var. fon.: *barîl* – pct. 48; *barél* – pct. 132, 134, 135, 137, 143, 145, 148, 149, 152, 154, 157, 164) este un împrumut direct din graiurile ucrainești, pătruns în română în urma unui strâns contact dintre români și ucraineni (< ucr. *barilo*). În reg. Zaporojie și Ismail, termenul *baler* coexistă cu vechiul termen *poloboc*.

Izoglosele formațiilor diminutive *butoiaș* (< *butoi* + suf. diminutival -aș), *balerăș* (< *baler* + suf. dim. -aș) creează arii mici, nesemnificative în dacoromână pentru realia vizată: *butoiaș* în s. Coștangalia (rl. Cantemir), *butoiaș* în localitățile Larga, Caraușenii Vechi (rl. Briceni), *balerăș* în satele Gradiște (rl. Cimișlia) și Abaclia (rl. Basarabeasca).

Cuvântul vechi *balercă* (var. fon.: *balérci* – pct. 6, 14, 40-42, 46, 51, 58, 64-68, 70, 73, 74, 76, 80-83, 88, 92, 97, 99, 102, 106, 113, 119, 146, 213, 230) < rut., rus. *barylka* și derivatul diminutival *balercuță* (*balercúti* – 35, 39, 53-56, 60, 61, 63, 69, 103, 108, 109, 114-116, 122, 127), notați și în Moldova de peste Prut și Bucovina (DLR, I, p. 190), desemnează „butoiașul”.

aiș tre-balérș di prigătít... (TD, III (I), p. 69, pct. 50); *căutám^Uo balérci bîni* (TD, III (I), p. 183, pct. 147).

Izolat, în localitățile Moșeni (rl. Rîșcani), Cobani (rl. Glodeni) și Sărata Veche (rl. Fălești) notăm coexistența termenilor *balercă* și *butoi*.

Ton (pct. 1-4) este un cuvânt impropriu realiei date, fiind notat izolat în Moldova și în nordul Maramureșului.

Prezintă interes originea acestui cuvânt. După opinia lui G. Giuglea, înțelesul primordial al lexemului *ton* a fost înregistrat în graiurile din Săcele, unde înseamnă „butoi”. Pentru formele romanice corespunzătoare (fr. *tonne*, it. *tonnello*) se dă ca prototip lat. *tūnna*. Cercetătorul atenționează că forma românească trebuie derivată din *tonna* pentru că altfel ar trebui să avem *tună*. A existat în latina vulgară forma *tonna* și e indiferent pentru noi dacă e un împrumut celtic, după cum spune lingvistul german Körtling. Lingvistul român G. Giuglea susține că dicționarele limbii române dau alte înțelesuri, care posibil derivă tot din acesta [4, p. 39].

Izolată, în zona graiurilor moldovenești, pentru denumirea vasului cu două funduri și cu o capacitate de vreo 200-300 litri, notăm variantele lexicale, preluate din graiurile est-slave *bocionoc* < ucr. *бочонок* „butoiaș” (în satele Sirova, Alexandrovka (reg. Nikolaev), Novoukrainka (Kirovograd), *bocică* < ucr., rus. *бочка* „butoi” (în localitățile Bolșaiia Serbulovka (Nikolaev), Voloșskoe) și *sacală* < tc. *saka* „saca” (în Vorniceni (Strășeni)).

În sudul Olteniei, pentru noțiunea butoi notăm regionalismul *acov* (< scr. *akov*).

Termeni pentru vrană la butoi

Pentru noțiunea vrană la butoi în dacoromână circulă unitățile lexicale *vrană*, *cep*, *dop*, (*a*)*stapuș*, *stupătoare*, *șpunt*, *preduf*, *acov*, *canea* (ALRR. Bas, III, MN, Pl. 31; NALR. Olt., h. 683; ALRR. Maramureș, II, h. 312; NALR. Mold. și Bucovina, II, h. 770; ALRR. Munt., Dobr., II, h. 224; DLR, I, p. 389).

Aria cea mai largă de circulație în graiurile moldovenești o formează termenul *vrană* (< sl. *vrana*; cf. bg. *vrană*, sb. *vranja*, pol. *wrona* – DER, p. 844), care suferă modificări la nivel fonetic, în urma închiderii vocalei finale *ă* (var. fon.: *vranî* – pct. 35, 37, 38, 40, 42, 43, 45-47, 50, 51, 53-56, 58, 62, 64-68, 70, 71, 73, 76-79, 84-91, 93-95, 100, 102-105, 107-112, 114-116, 121, 122, 125-134, 138-142, 144-148, 151, 156, 158-164, 166-171, 173-180, 182-189, 193-200, 202-207, 209, 211-213, 215, 219, 221-223, 227, 228, 236; *vrană* – Slobozia Mare, Vulcănești), fenomen fonetic particular graiurilor de tip nordic.

Pe alocuri, *vrană* este concurat de alți termeni, cu arii reduse de circulație în graiuri: *dop*, *bórtî* (s. Criva, s. Lipcani, raionul Briceni, s. Costești, raionul Rîșcani), *ránî* (etimologie populară); *dop*, *cep* (consecință a asocierii prin contiguitate – s. Grimăncăuți, raionul Briceni). În reg. Transcarpatică, prin asociere, e notat cuvântul de întrebuintare generală *gaură* (var. fon.: *găurî* – Dibrova (pct. 1, 4; *găură* – pct. 2, *găurî* – pct. 3), iar în reg. Cernăuți (pct. 6, 8, 10, 13) – glosemul *bortă*.

pi urmă-i-dăm sî cúrgî cât p^uoáti sî scúrgî pin șep (TD, III(I), p. 41, pct. 37).

În Oltenia circulă unitățile lexicale *vrană*, *dușnic* (< scr. *dušnik*) și *produf* (var. fon. *predúf*) < v. sl. *produhŭ*. Dicționarele mai vechi îl înregistrează pe *produf* și cu valoarea semantică „gaură mică, făcută lângă vrana unui butoi pentru aerisire sau pentru evacuarea gazelor în timpul fermentării vinului. Prin extindere de sens, *produf* desemnează și realia vrană la butoi.

În graiurile muntenești, pentru noțiunea vrană la butoi, e înregistrat termenul *canea* (< ngr. *kanella*) [7, p. 197].

Variantele fonetice *stupuş* (< (a)astupa + suf. diminutival -uş), *astupuş* „dop” sunt vechi regionalisme, care apar sporadic în Moldova, Bucovina, Maramureş, fiind atestate şi în aromână cu sensul „cep la butoi”.

Termeni pentru (butoiul) sună a dogit

În graiurile moldoveneşti, pentru realia analizată, au fost înregistrate expresiile (*sună a) săc*, ~ *deşert*, ~ *boştir*, ~ *râsikít*, ~ *hârb*, ~ „odorožit”, ~ *farmát*, (*cînt-a*) *spart*, (*sună maj*) *supţiri*, *draŋcanéşti*, (*sună a*) *corozít*, ~ *duágî* etc. (DD, II, p. 23).

Aria cea mai largă de circulaţie o formează expresia (butoiul) *sună a deşert* (var. fon.: *dişárt* – pct. 32, 58, 70, 79, 105, 162, 167, 198, 201, 209). Cuvântul *deşert* (< lat. *dēsērtus*) este păstrat în aromână (*dişertat*), meglenoromână (*dişort*) şi istroromână (*deşort*) (DER, p. 287).

Referindu-ne la aspectul fonetic al acestuia, constatăm evoluţia medialei *e* la *ă* în urma pronunţiei dure a consoanei *ş*, specifică tuturor graiurilor dacoromâne, cu excepţia celor munteneşti: *deşert* < *dişárt*.

Termenul *drăncăneşte* (var. fon.: *draŋcănéşti* – pct. 8, 65) este derivat de la vechea interjecţie *drâng*, păstrată şi în aromână *sdring* (DER, p. 302). În prezent, creaţia expresivă *drăncăneşte* formează arii izolate în graiurile moldoveneşti (s. Ropcea, regiunea Cernăuţi şi s. Pârliţa, rl. Făleşti).

Varianta lexicală *dărdăieşte* (var. fon.: *dîrîéşti*¹ – pct. 98, 118, 210) este veche în limbă, fiind păstrată în aromână (*dărdărire* „a pâlăvrăgi”) şi meglenoromână (*dărdăreş* „taifas”) (DER, p. 293). Glosemul analizat reprezintă o creaţie expresivă în limbă.

Expresiile *sună a boştir* (pct. 29, 31, 33, 36, 183) şi *sună a risipit* (var. fon.: *súnî a rîsikít* – pct. 71, 150, 160, 173) formează arii izolate în graiurile moldoveneşti.

În medii aloglote înregistrăm vechea expresie *sună a hârb* (pct. 75, 146, 226, 229). Cuvântul *hârb* „ciob” (< sl., cf. *hărb*) este vechi în limbă (ca argument servindu-ne atestarea acestuia în aromână *hrub* şi meglenoromână *ărb*, *herb* – DER, p. 398), cunoscând o arie largă de circulaţie în Moldova, Banat şi Transilvania încă de pe timpuri îndepărtate. Drept exemple ne pot servi următoarele fragmente de text:

Şi-i zdrobi ca neşte hârburi (Dosoŋtei). *Luo lui un hârbu pentru ca să-şi rază puroile* (Biblia).

În Moldova istorică circula derivatul *hârbuit* „cioplit, spart”: *Scoice tăioase, hârbuite...* (Dosoŋtei) [2, p. 148].

În expresia *sună a hodorogit* (var. fon.: *súnî a ūodorožit* – s. Dikovka, reg. Kirovograd), cuvântul *hodorogit* este un derivat de la interjecţia *hodoronc* şi reprezintă o creaţie expresivă.

Izolată înregistrăm expresiile: *sună a fărâmat* (var. fon.: *súnî a fărmat* – pct. 15, 18, 142), *sună a spart* (var. fon.: *súnî a spart* – pct. 1, 4), *sună a doagă* (var. fon.: *súnî a duágî* – pct. 16).

Numeroasele variante înregistrate pentru realia (butoiul) *sună a dogit* au valoare expresivă şi sunt vechi în limbă.

Termeni pentru *putină*

Pentru denumirea vasului cu două funduri, cu o capacitate de vreo 100-300 litri, în care se păstrează vinul, atlasele lingvistice înregistrează termenii *poloboc*, *putină*, *cadă*, *butoi*, *barel*, *tonă*, *bocă* ș. a. (ALRR. Bas., h. 258-259; ALRR. Maramureș, h. 331, h. 487; ALR.sn., II, h. 190, NALR. Munt. și Dobr., III, h. 374; TD. Oltenia).

Ariile cele mai întinse în graiurile moldovenești îi aparțin termenului de uz general *poloboc* (pct. 6,8, 10-20, 22-24, 32, 33, 36, 37, 40, 43-46, 50, 51, 53-55, 58, 59, 61-64, 66-70, 73, 74, 76-86, 89-91, 93-100, 105, 106, 111, 115, 117, 119, 121, 123, 125, 126, 130, 138, 155, 160, 176, 177, 183, 187, 189, 196, 199, 206, 223, 236), care este concurat în zona graiurilor centrale și din sud-vestul Republicii Moldova de variantele lexicale *putină* (var. fon.: *pútini* – pct. 21, 25, 26, 31, 34, 35, 39, 48, 56, 75, 87, 88, 92, 101, 112, 113, 118, 120, 128, 129, 132, 136, 137, 139, 142, 143, 146, 147, 149, 150, 153, 156-158, 164, 169, 173, 174, 186, 201, 202, 205, 209, 210, 216, 217, 219-222, 224-226, 228-235) și de vocabula *cadă*, notată în special în sud-vestul Basarabiei (var. fon.: *cádi* – pct. 30, 42, 47, 60, 71, 102, 122, 127, 133, 135, 140, 141, 145, 148, 151, 152, 161, 163, 175, 179, 188, 195, 204, 207, 212, 213, 215). Termenii notați, prin asociere de formă, desemnează și „vasul mare din doage, întrebunțat pentru poama zdrobită și prepararea vinului” (ALRR. Bas., h. 260; TD. Oltenia).

Pentru realia *putină*, termenii *butoi* (*butóĭ* – s. Zăbriceni, raionul Edineț; s. Pelinei, raionul Cahul), *baler* (*balér* – Puținței (Orhei), Gura Galbenei (Cimișlia), Batir (Căinari), Abaclia (Basarabesca), Lărguța (Cantemir), Taraclia de Salcie (Cahul) și *balercă* (var. fon.: *balérci* – s. Bumbăta, raionul Ungheni) formează arii restrânse în graiurile moldovenești.

...*éu sî vă spun/ cum gătím barélili di žin și polob^oășili* (TD, I (II), p. 231, pct. 146).

Termeni pentru *balercuță*

Pentru noțiunea butoi mai mic au fost înregistrate o serie de derivate diminutive, ca *balercuță* (var. fon.: *balercúți* – pct. 9, 11, 19, 22, 35, 36, 38, 41, 45, 46, 51, 53-56, 58-67, 69, 70, 73, 74, 77, 79-84, 87, 90, 92, 97, 99, 111, 113-123, 125-131, 135, 137, 148, 152, 155, 160, 161, 170, 173-177, 179, 180, 182-187, 189, 193, 195, 198-202, 205, 223, 227, 230, 232; *balercúța* – pct. 124; *barelcuti* – pct. 132, 137, 145, 154, 157, 159, 163, 164), *polobocel* (var. fon.: *polobočél* – Țețina (Cernăuți), Horbova (Herța), *polobošél* – Tuzla (Tatarbunar); *bolobošél* – Moldovanovka (Krasnodar) și *butoiaș* (var. fon.: *butojéș* – Clocușna (Ocnița) – ALRR. Bas., II, MN, Pl. 2. În graiurile teritoriale, utilizarea frecventă a derivatelor diminutive este proprie, în special, limbajului afectiv.

În mai multe localități din împrejurimile Odesei, izolat, la Briceni a fost notată coexistența a doi termeni:

- *polobocel* și *balercă* (var. fon.: *polobočél*, *balérci* – Kazațkoe (Odesa);
- *balercuță* și *putinică* (var. fon.: *barelcuti*, *putinici* – Lipcani (Briceni);
- *botă* și *balercă* (var. fon.: *bótĭ*, *balérci* – Kamâșovka (Ismail).

Tabelul 1

Corelația dintre denumirile microsistemului terminologic vase de conservat vinul și frecvența opozițiilor după numărul de puncte anchetate

Termeni pentru „cadă”	Termeni pentru „butoi”	Termeni pentru „putină”	Punctele anchetate	Frecvența
1	2	3	4	5
butie	ton	ton	pct. 2	1
ton	ton	ton	pct. 3	1
–	ton	ton	pct. 3	1
–	butoi	butoi	pct. 5	1
poloboc	balercă	poloboc	pct. 6	1
–	poloboc	butoi	pct. 7	1
poloboc	butoi, poloboc	poloboc	pct. 8	1
poloboc	poloboc	poloboc	pct. 18	1
poloboc, cadă	balercă	poloboc	pct. 14	1
cadă	butoi	butoi	pct. 9, 27, 28, 180, 182	5
cadă	butoi	poloboc	pct. 11, 17, 24, 37, 44, 45, 62, 77	8
cadă	butoi, poloboc	poloboc	pct. 105, 176	2
cadă	butoi, poloboc	putină	pct. 129, 219, 221	3
cadă	butoi, poloboc	cadă	pct. 160	1
cadă	butoi	putină	pct. 21	1
cadă	poloboc	poloboc	pct. 23, 78, 79, 84, 85, 86, 91, 93, 95, 96, 123, 125, 126, 138, 155, 187, 199	17
cadă	poloboc	putină	pct. 118, 128, 139, 156, 186, 214, 216, 220, 222	9
cadă	polobocel	putină	pct. 136	1
cadă	polobocel	butoi	pct. 211	1
cadă	poloboc	cadă	pct. 30, 71, 140, 188	4
cadă	polobocel	cadă	pct. 141	1
cadă	balercă	cadă	pct. 42, 102, 135, 145	4
cadă	butoi	cadă	pct. 47, 195	2
cadă	butoi	barel	pct. 159, 198	2
cadă	butoi	butoi, poloboc	pct. 38	1
cadă	butoiaș	poloboc	pct. 196	1
cadă	butoiaș	putină	pct. 25	1
cadă	balercă	poloboc	pct. 40, 43, 46, 51, 58, 64, 66-68, 70, 73, 74, 76, 81, 82, 97	16
cadă	balercă	poloboc, putină	pct. 65	1
cadă	balercă	butoi	pct. 41	1
cadă	balercă, butoi	poloboc	pct. 43, 59	2
cadă	balercă, sacală	poloboc	pct. 130	1

cadă	baleraș	butoi	pct. 170	1
cadă	baleraș	poloboc, baler	pct. 110	1
cadă	baleraș	baler	pct. 185, 193	2
cadă	balercuță	putină	pct. 39	1
cadă	balercuță	poloboc	pct. 53-55, 61, 63	5
cadă	balercuță	cadă	pct. 60, 108	2
cadă	balercuță	cadă, cădușcă	pct. 114, 116	2
cadă	balercuță	baler	pct. 109	1
cadă	balercuță	balercă, dejă	pct. 103	1
cadă	balercă	putină	pct. 88, 113, 143, 149	4
cadă	baler	bacionoc	pct. 134	1
cadă	botă	cadă	pct. 215	1
cadă, cean	barel	cadă	pct. 148, 152	2
cadă, cean	butoi	putină	pct. 218	1
cadă, cean	balercuță	cadă	pct. 127	1
cean	butoi	cadă, putină	pct. 197	1
cean	butoi, poloboc	putină	pct. 26, 169	2
cean	butoi, poloboc	cean	pct. 179	1
cean	butoi, poloboc	baler	pct. 162	1
cean	barel	barel	pct. 154	1
cean	baler	putină	pct. 120, 132, 146, 157, 158, 164, 167, 168, 233, 234	5
cean	baler	cadușcă	pct. 200	1
cean	baleraș	putină	pct. 142	1
cean	balercă	poloboc	pct. 80, 83, 106, 119	4
cean	balercă	cadă	pct. 213	1
cean	balercuță	poloboc	pct. 69	1
cean	balercuță	cadă	pct. 122	1
cean	poloboc	poloboc	pct. 117, 121, 160, 178, 189, 223, 236	7
cean	poloboc	găleată	pct. 184	1
cean	poloboc	cadă	pct. 163, 175	2
cean	poloboc	putină	pct. 75, 166, 173, 224, 227, 228	6
cean	poloboc, balercă	cadă	pct. 133	1
cean	poloboc, baler	putină	pct. 137, 150	2
cean	poloboc, baler, butoi	poloboc	pct. 177	1
cean	polobocel	balercă	pct. 131, 194	2
cean	balercă	putină	pct. 101, 226	2
cean	bocică, baril	putină	pct. 235	1
vană	poloboc	poloboc	pct. 10	1
–	poloboc	poloboc	pct. 12, 15, 90, 94, 100, 111, 183	7
–	butoi	poloboc	pct. 13, 20, 33	3

Prin urmare, pentru realia vas mare din doage de lemn, cu cercuri de fier, înalt până la doi metri, cu gura de două ori mai largă decât fundul, întrebuințat pentru poama zdrobită și prepararea vinului predominantă, prin frecvență, termenul *cadă*; pentru noțiunea vas cu două funduri și cu o capacitate de vreo 200-300 litri, în care se păstrează vinul înregistrăm variantele lexicale *butoi*, *poloboc*; pentru vasul cu două funduri și cu o capacitate de vreo 100-200 litri, în care se păstrează vinul notăm termenii *putină*, *poloboc*.

Analizând frecvența termenilor care desemnează în graiurile din stânga Prutului obiectele cadă, butoi și putină, constatăm în mai multe puncte anchetate utilizarea aceluiași termen pentru două sau trei realii, în baza unor asocieri. Drept exemple ne pot servi unitățile lexicale *ton*, *poloboc*, *butoi*, *barel*, *cean*. Înregistrarea aceluiași termen pentru realii înrudite are loc, în special, în cazul noțiunilor *butoi* și *putină*.

În funcție de mărimea obiectelor, notăm derivatele *polobocel*, *butoiaș*, *balercuță* etc.

Cea mai largă arie de circulație în masivul dacoromân aparține termenilor *butoi*, *poloboc* și *cadă*. În ariile laterale și cele izolate atestăm, de regulă, împrumuturi lexicale din ucraineană sau rusă: *cean*, *vană* etc.

În baza studiului comparativ al termenilor excerptați din atlase lingvistice și texte dialectale constatăm denumiri vechi și mai puțin variate pentru obiectele vizate, ceea ce constituie o dovadă a vechimii acestor realii în dacoromână.

Referințe bibliografice

1. Costin M. *Opere*, Chișinău, 1989.
2. Costinescu M., Georgescu M., Zgardan F. *Dicționarul limbii române literare vechi*, București, 1987.
3. *Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române (1374-1600)*. Redactor responsabil Gh. Bolocan, București, 1981.
4. Giuglea G. *Cuvinte românești și romanice*, București, 1983.
5. Mihăescu H. *Influența grecească asupra limbii române pînă în sec. al XV-lea*, București, 1966.
6. Neculce Ion. *Letopiseșul Țării Moldovei de la Dabija-Vodă pînă la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat // File de cronici*, Chișinău, 1983.
7. T. Teaha. *Cuvinte latinești moștenite în graiurile românești actuale*, București, 2005.
8. *Tratat de dialectologie românească*. Coordonator Valeriu Rusu, Craiova, 1984.

Surse bibliografice

- ALR.sn.* Petrovici, E. *Atlasul lingvistic român*. Partea a II-a, serie nouă/ Redactor principal: Pătruț, I., București, 1956-1972. Vol. I-VII.
- ALRR. Bas.* *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Basarabia, nordul Bucovinei*,

- Transnistria*, Chișinău, vol. II de Pavel, V., 1998.
- NALRR. Munt. Dobr.* *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Muntenia și Dobrogea* de Teaha, T.; Conțiu, Mihai; Ionică, Ion; Lăzărescu, Paul, București, 1996-1997, Vol. I-II.
- ALRR. Mar.* *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureș*, vol. II de Neiescu, P.; Rusu, Gr.; Stan, I. Cluj, 1971.
- DER* *Dicționarul etimologic al limbii române* de A. Ciorănescu, București, 2005.
- NALR. Olt.* *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia*. Vol. IV de Teaha, T.; Ionică, I.; Rusu, V., Cluj, 1980.
- TD* *Texte dialectale*. Sub redacția lui Udler, R., Chișinău, vol. I, 1971; vol. II, 1981; vol. III, 1987.

Institutul de Filologie
(Chișinău)